

Sprawozdanie z działalności Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych w roku 2018

1. Informacje ogólne

1.1. Kierownictwo i współpracownicy

1. Rok 2018 był kolejnym – już jedenastym – rokiem funkcjonowania i rozwoju CARS. Skład osobowy kierownictwa CARS i Rady Doradczej nie uległ zmianom, przy czym już od listopada 2017 r. funkcję Koordynatora Krajowego CARS i redaktora technicznego YARS i iKAR pełni Pani Magdalena Kielkiewicz. W 2018 r. do grona „członków afiliowanych CARS” dołączyła dr Agnieszka Kunert-Diallo, a do grona „bliskich współpracowników akademickich” dołączyli dr Andrzej Nałęcz, dr Paweł Zagrajek i dr Laura Zoboli (obywatelka Włoch). Dr Zoboli wygrała międzynarodowy konkurs na adiunkta w Zakładzie Europejskiego Prawa Gospodarczego Wydziału Zarządzania UW i pracuje w nim od 1 września 2018 r. Specjalizuje się ona w prawie konkurencji i prawie własności intelektualnej, ze szczególnym uwzględnieniem rynku nowych technologii i big data. Od 1 stycznia 2019 r. jest koordynatorem obszaru Digital Market and Big Data i kierownikiem „Digital Market and Big Data Laboratory”. Natomiast koordynatorem sektora transportu kolejowego i kierownikiem „Laboratorium Transportu Kolejowego i Publicznego Transportu Zbiorowego” został doc. dr hab. Cezary Banasiński, od wielu lat „bliski współpracownik akademicki CARS”.

1.2. Nagrody CARS

2. W 2018 r. po raz siódmy został przeprowadzony konkurs o Nagrodę Naukową CARS. Tym razem, po raz piąty, nagroda ta została przyznana za wybitne monografie z zakresu prawnych i ekonomicznych problemów ochrony konkurencji. W wyniku głosowania, które odbyło się – już po raz drugi – drogą elektroniczną, Kapituła uznała sześć prac z największą liczbą głosów: D. Aziewiczza, M. Gaca, Ł. Grzejdziaka, D. Kosteckiej-Jurczyk, G. Materny i R. Molskiego, za nominowane do Nagrody Naukowej. **Członkowie Kapituły przyznali „Nagrodę Naukową CARS 2018”** (antymonopolową) **prof. USz dr hab. Rajmundowi Molskiemu** z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego za pracę ***Prawne i ekonomiczne aspekty polityki promowania narodowych czempionów***, wydaną przez Wydawnictwo Naukowe WZ UW, Warszawa 2015. Uroczyste wręczenie Nagrody (tzw. Wielkiej Sowy) odbyło się w dniu 20 czerwca 2018 r.

3. W ubiegłym roku została także przyznana – już po raz trzeci – **Nagroda Honorowa CARS** – tzw. **Wielka Sowa** – za całokształt osiągnięć naukowych i praktycznych w dziedzinie szeroko rozumianej ochrony konkurencji i konsumentów. Laureatem Nagrody Honorowej CARS 2018, za całokształt dorobku w sferze rozwoju prawa ochrony konkurencji, został **dr Stanisław Gronowski**, sędzia NSA w stanie spoczynku, pierwszy Przewodniczący Sądu Antymonopolowego, potem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Uroczyste wręczenie Nagrody odbyło się w dniu 20 czerwca 2018 r.

1.3. Współpraca krajowa i zagraniczna

4. W 2018 r. zawarto też dwa nowe porozumienia o współpracy z podmiotami polskimi. W dniu 14 lutego 2018 r. zostało podpisane **porozumienie o współpracy między Uniwersytetem Warszawskim – Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych działającym na Wydziale Zarządzania a Uniwersytetem Wrocławskim, Wydziałem Prawa, Administracji i Ekonomii – Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej (CBKE)**. Na gruncie tego porozumienia już w 2019 r. zostanie zorganizowana pierwsza wspólna krajowa konferencja naukowa.

5. W dniu 1 lutego 2018 r. została także sformalizowana współpraca CARS z **Polskim Stowarzyszeniem Prawników Przedsiębiorstw**; po podpisaniu stosownego porozumienia Prezes Stowarzyszenia, mec. Waldemar Koper, wziął udział w zorganizowanym przez CARS w dniu 7 marca 2018 r. **krajowym seminarium naukowym poświęconym *Wyzwaniom w relacjach handlowych w łańcuchu dostaw produktów spożywczych po wejściu ustawy o przewadze kontraktowej***.

6. Kontynuowana i pogłębianą była także współpraca naukowa członków CARS z akademikami zrzeszonymi w Academic Society of Competition Law (ASCOLA) oraz współdziałającymi w sieci CRANE (Competition and Regulation. Academic Network. Europe – Visegrad, Balcan, Baltin, East). W sieci tej realizowany jest od 2017 r. projekt badawczy poświęcony ***Instrumentom i skutkom przeciwdziałania nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi (2017–2019)***, który zakończy się w 2019 roku.

1.4. Wykłady gościnne

7. Na zaproszenie „Laboratorium Lotnictwa Cywilnego CARS” w 2018 r. przybyli do nas z zagranicy dwaj wybitni akademicy zajmujący się problemami porozumień lotniczych i budowy infrastruktury lotniczej. W dniu 18 czerwca 2018 r. **profesor Alan Tan z Uniwersytetu w Singapurze** wygłosił wykład gościnny nt. ***European Union – Association of Southeast Asian Nations Comprehensive Air Transport Agreement***, poświęcony planowanej umowie lotniczej między UE a ASEAN.

8. W dniu 19 października 2018 r. **CARS** odwiedził **profesor Jürgen Mueller** z Hochschule für Wirtschaft und Recht Berlin (HWR Berlin), który wygłosił wykład nt. ***New Berlin Airport (BBI): Too late, too expensive and too small! A case study on the politics of airport construction***. Wykład był poświęcony historii budowy portu lotniczego BBI, w tym przyczynom jej niepowodzeń.

2. Działalność badawcza

9. W ramach podstawowej działalności badawczej CARS już w 2017 r. ruszyła realizacja – podjętego z własnej inicjatywy CARS – otwartego projektu badawczego, poświęconego ***Instrumentom i skutkom przeciwdziałania nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi (2017–2019)***. Kierownikiem projektu jest Adam Jasser, wicedyrektor CARS.

Pierwszym eventem zorganizowanym w ramach tego projektu było jednodniowe krajowe seminarium naukowe CARS, pt. *Ustawa o przewadze kontraktowej – wykładnia i stosowanie, największe wyzwania*, które odbyło się w dniu 7 marca 2018 r.

W roku 2018 zostały też przeprowadzone w ramach sieci CRANE – przez międzynarodowy zespół wiodących akademików z Europy Środkowej – szeroko zakrojone badania porównawcze podstaw prawnych i doświadczeń praktycznych w tym zakresie, które obejmą przede wszystkim kraje Europy Środkowej i Wschodniej. Z badań tych wynika, że w ostatnich latach niektóre kraje Europy Środkowej i Wschodniej wydały przepisy prawne nakładające na organy ochrony konkurencji lub inne organy regulacyjne zadania w zakresie przeciwdziałania „nadużywaniu przewagi kontraktowej” (*abuse of bargaining power*) przez dużych detalistów lub dostawców. W niektórych krajach stworzono regulację prywatno-prawną w ramach zwalczania nieuczciwych praktyk handlowych. W badaniach stwierdzono, że, szczególnie częste są praktyki nadużywania władzy rynkowej w sektorze żywnościowym, tj. wobec producentów żywności, i to nie tylko w krajach Europy Środkowej. Potrzebę interwencji publicznej uzasadniana przede wszystkim potrzeba zapewnienia „bezpieczeństwa żywności”, czyli ochrony konsumentów przed zakłóceniami w dostawach oraz ochrony farmerów (rolników). Krytycy argumentują jednak, że regulacja stosunków umownych w tym sektorze jest nieskuteczna i często powoduje rezultaty odwrotne od zamierzonych. Podjęcie tych badań znajduje swoje dodatkowe uzasadnienie w opublikowaniu przez Komisję Europejską, w kwietniu 2018 r. i poddaniu dyskusji publicznej, projektu dyrektywy w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorstwami w łańcuchu dostaw żywności (*unfair trading practices in relations between enterprises in the food supply chain*).

Pierwsza faza tego projektu zakończyła się w lutym 2019 r., przygotowaniem raportów krajowych podstaw prawnych i dorobku praktycznego państw objętych badaniami. Zostaną one opublikowane wiosną 2019 r. w monografii pod red. Adama Jassera i Anny Piszcz. Finalnym produktem projektu będzie międzynarodowa konferencja naukowa, która zostanie zorganizowana przez CARS na przełomie wiosny i lata 2019 r. Jej rezultaty (pewna ilość raportów horyzontalnych prezentujących pogłębioną analizę porównawczą) zostaną opublikowane w *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*.

3. Działalność doradcza

10. Jak co roku CARS oferował gotowość sporządzenia na zlecenie zewnątrz ekspertyz naukowych i ich publikowanie na stronie internetowej CARS. Na przełomie lat 2017 i 2018 sporządzona została w „Laboratorium Komunikacji Elektronicznej CARS” przez dr. Andrzeja Nałęcza z Wydziału Zarządzania UW **ekspertyza naukowa pt. *Analiza dotycząca środków przejrzystości określonych w art. 4 ust. 1 rozporządzenia 2015/2120 na przykładzie rozwiązań przyjętych na polskim rynku telekomunikacyjnym***.

Ekspertyza została zamówiona przez Urząd Komunikacji Elektronicznej. Jej ogólnym celem była analiza dotycząca wybranych środków przejrzystości określonych w art. 4 ust. 1 unijnego rozporządzenia 2015/2120 ustanawiającego środki dotyczące dostępu do otwartego Internetu, na przykładzie rozwiązań przyjętych na polskim rynku telekomunikacyjnym. Analizowane kwestie objęły: pojęcia minimalnej, zwykle dostępnej, maksymalnej, szacunkowej maksymalnej i deklarowanej prędkości pobierania i wysyłania danych; przejrzystość określenia w regulaminach i umowach

jakościowych parametrów usługi dostępu do Internetu, ze szczególnym uwzględnieniem informowania przez operatora o wykorzystaniu technologii mobilnej przy świadczeniu usługi dostępu do Internetu w stałej lokalizacji; sposób publikowania przez operatorów informacji o parametrach jakościowych usługi dostępu do Internetu; środki ochrony prawnej przysługujące konsumentowi; dobre i złe praktyki stosowane przez operatorów w regulaminach i umowach.

4. Publikacje

11. W 2017 r. kontynuowano realizację Programu Wydawniczego CARS. W serii „Podręczników i Monografii CARS” opublikowana została w tym roku **monografia dr. Dariusza Aziewicza** pt. *Ocena siły rynkowej przedsiębiorcy w nadzorze nad horyzontalnymi koncentracjami przedsiębiorców*. Książka jest pierwszą w Polsce publikacją traktującą wyłącznie o ocenie skutków ekonomicznych horyzontalnych koncentracji przedsiębiorców. Celem książki było skonstruowanie modeli oceny skutków koncentracji, na podstawie dostępnej wiedzy ekonomicznej, których stosowanie powinno prowadzić do zwiększenia skuteczności nadzoru państwa nad tego typu operacjami gospodarczymi. Książka jest oparta na pracy doktorskiej obronionej z wyróżnieniem w Instytucie Nauk Prawno-Administracyjnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Publikacja poświęcona jest w głównej mierze ekonomicznej analizie prawa. Zawiera też elementy analizy prawno-porównawczej polskiego porządku prawnego, a także praw antymonopolowych Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Unii Europejskiej oraz USA. Konstruowane modele oceny skutków koncentracji podzielone zostały ze względu na charakterystykę rynków właściwych: rynków produktów zróżnicowanych, homogenicznych oraz rynków przetargowych. Analiza prawno-porównawcza, jak i zastosowanie podstaw ekonomicznych zostały osadzone na gruncie podstaw i zasad ogólnych polskiego prawa administracyjnego oraz prawa publicznego gospodarczego.

12. W roku 2018 ukazały się także dwa numery *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies* (YARS®) (www.yars.wz.uw.edu.pl). Pierwszy z dwóch numerów YARS® 2018 (vol. 11(17)), wydany pod redakcją prof. Anny Piszcz z Uniwersytetu w Białymstoku oraz prof. Amedeo Arena z Uniwersytetu Neapol „Federico II”, zawiera m.in kilka artykułów, których projekty były prezentowane w trakcie Pierwszej Konferencji „Gaetano Filangieri” nt. „Freedom of Commerce. Recent developments in EU Competition Law”. Konferencja odbyła się w Szkole Prawa Uniwersytetu w Neapolu „Federico II” w dniach 8–9 maja 2018 r. W drugim numerze YARS® 2018, vol. 11(18)) – tzw. numerze regularnym – wydanym przez dr hab. Macieja Bernatta, zostały opublikowane artykuły akademików z Polski, Portugalii, Serbii, Ukrainy i Węgier, pracujących niekiedy na uniwersytetach w innych krajach (Macau, Wielkiej Brytanii).

13. W roku 2018 ukazało się także osiem numerów *internetowego Kwartalnika Antymonopolowo-Regulacyjnego* (iKAR) (www.ikar.wz.uw.edu.pl). Cztery z nich były numerami „ogólnymi”, zawierającymi teksty o różnej tematyce z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów (numery 2(7), 3(7), 6(7), 8(7)). Pozostałe były dedykowane regulacjom w sektorach pocztowym (nr 1(7)), energetycznym (nr 5(7)), transportowym (nr 7(7)) oraz komunikacji w turystyce (nr 4(7)).

5. Konferencje

5.1. Konferencje międzynarodowe

14. W roku 2018 odbyło się pięć konferencji naukowych, w tym dwie międzynarodowe oraz trzy krajowe. **Konferencja nt. *The impact on economy of hub airports operation and infrastructure development*** została zorganizowana w dniach 6–7 września 2018 r. przez Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu oraz Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych Wydziału Zarządzania UW. Konferencja była kolejnym eventem międzynarodowego środowiska naukowców z dziedziny transportu lotniczego, skupionego wokół projektu naukowego COST ATARD, dotyczącego związków transportu lotniczego z gospodarką.

Przedmiotem obrad konferencji były zagadnienia związane z rozwojem hubów lotniczych i ich wpływem na rozwój regionalny. Sesja rozpoczynająca konferencję była w całości poświęcona polskim planom budowy centralnego Portu Komunikacyjnego. Następnie podjęto szeroką dyskusję nt. rozwoju i funkcjonowania hubów w Europie. W dyskusji tej wzięło udział wielu cenionych ekspertów lotniczych, w tym czołówka ekonomistów lotniczych z całego świata.

15. Międzynarodowy charakter miała także konferencja nt. *Judicial Deference in Competition Law*, zorganizowana przez CARS, przede wszystkim przez dr hab. Macieja Bernatta, w dniu 11 października 2018 r.

Konferencja służyła przedyskutowaniu koncepcji *judicial deference* (opisywanej po polsku jako powściągliwość sądowa) i zakresu jej granic w prawie ochrony konkurencji. Dyskusja na konferencji dotyczyła tego czy sąd powinien zastępować własnymi ocenami oceny organu administracji oparte o jego wiedzę specjalistyczną (np. oceny ekonomiczne), czy te związane z realizowaną przez organ polityką (np. polityką karania), jeżeli są one wynikiem właściwie przeprowadzonego postępowania administracyjnego. Ponadto rozważano czy dopuszczalność zaakceptowania powściągliwości sądowej może być uzależniona od wystąpienia przesłanek odnoszących się do kształtu postępowaniu przed organem administracji. Po pierwsze, czy w postępowaniu administracyjnym zagwarantowane są dla stron rozbudowane gwarancje proceduralne. Po drugie, czy ukształtowanie instytucjonalne organu administracji powinno zapewniać rozdzielenie funkcji dochodzeniowych od funkcji decyzyjnych. Po trzecie, czy organ administracji dysponuje odpowiednią wiedzą specjalistyczną. W ramach dyskusji podkreślano także, że dopuszczalność koncepcji powściągliwości sądowej jest związana z istnieniem efektywnej kontroli sądowej oraz niezależności sądów.

Dyskusja ta znajdowała odzwierciedlenie w spójnej strukturze konferencji poświęconej zagadnieniom ogólnym powściągliwości sądowej (panel 1), kontroli sądowej ustaleń ekonomicznych (panel 2), kontroli sądowej kar (panel 3) oraz wpływu ukształtowania postępowania przed organem ochrony konkurencji na intensywność kontroli sądowej (panel 4). Kluczowe elementy konferencji pozwoliło uchwycić podsumowanie prof. Wallera. Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem uczestników – licznymi pytaniami i uwagami zgłaszanymi do panelistów.

Konferencja zorganizowana była w ramach projektu badawczego „Granice oceny sądu w prawie konkurencji” (grant Narodowego Centrum Nauki, UMO-2014/15/D/HS5/0156) ze środków Uniwersytetu Warszawskiego przy wsparciu kancelarii: Clifford Chance, Gessel i Modzelewska & Paśnik.

5.2. Konferencje krajowe

16. W dniu 7 marca 2018 r. na Wydziale Zarządzania UW odbyło się **krajowe seminarium naukowe** poświęcone *Wyzwaniom w relacjach handlowych w łańcuchu dostaw produktów spożywczych po wejściu ustawy o przewadze kontraktowej*.

Seminarium miało na celu ocenić pierwsze skutki ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi, która weszła w życie 12 lipca 2017 roku, oraz dokonać analizy możliwych konsekwencji prawnych i biznesowych dla sektora żywnościowego i handlu.

Seminarium zorganizowało Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych wraz z partnerami – kancelariami Gessel oraz Markiewicz & Sroczyński, przy współpracy Polskiego Stowarzyszenia Prawników Przedsiębiorstw (zob. więcej na <http://www.cars.wz.uw.edu.pl/konferencje-36.html>).

17. W dniu 20 czerwca 2018 r. odbyła się na Wydziale Zarządzania UW konferencja naukowa nt. *Projekt dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych w łańcuchu dostaw żywności a polska ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej*, który został opublikowany przez Komisję Europejską w kwietniu 2018. Cele dyrektywy są zbliżone do tych, jakie ustawodawca polski postawił przed Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów – ochronę małych i średnich producentów rolnych i przetwórców. Przedmiotem dyskusji na konferencji był stan prac nad dyrektywą oraz jej ewentualna interakcja z polską ustawą o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi, w tym ewolucja relacji handlowych pomiędzy dostawcami a sieciami handlowymi w kontekście nowych regulacji.

Konferencję zorganizowało Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych WZ UW wraz z partnerami – kancelariami Affre & Wspólnicy, Lubasz i Wspólnicy oraz Markiewicz & Sroczyński.

18. Z inicjatywy kancelarii Modzelewska & Paśnik 18 października 2018 r. na Wydziale Zarządzania UW odbyło się otwarte seminarium nt. *Porozumienia Dystrybucyjne w Prawie Konkurencji*. Konferencję zorganizowało Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych WZ UW oraz kancelaria Modzelewska & Paśnik przy współpracy kancelarii SWKS.

19. **W dniu 13 grudnia 2018 r. odbyło się także** na Wydziale Zarządzania UW Otwarte Seminarium Doktoranckie (OSD) Pana mgr Tomasza Walczaka, b. pracownika UOKiK, doktora WPIA UAM, który pod kierunkiem prof. Wojciecha Piątka (WPIA UAM) i oraz dr Mateusza Chołodeckiego (WPIA UAM) przygotował pracę doktorską nt. *Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony zbiorowych interesów konsumentów jako szczególny model postępowania administracyjnego*.

6. Laboratoria sektorowe

20. Działające w ramach Centrum Antymonopolowego WZ UW, cztery laboratoria sektorowe kontynuowały w r. 2018 swoją działalność w sferze doradztwa (np. Laboratorium Komunikacji Elektronicznej), publikacji (np. Laboratorium Usług Pocztowych) i konferencji (np. Laboratorium Lotnictwa Cywilnego). Niektóre laboratoria rozszerzyły także grono swoich współpracowników (Laboratorium Lotnictwa Cywilnego, Laboratorium Usług Pocztowych).

21. Najbardziej aktywne było w tym roku „Laboratorium Lotnictwa Cywilnego”, do którego dołączyła prof. Małgorzata Polkowska – prawnik zajmujący się międzynarodowym prawem lotniczym i kosmicznym. „Laboratorium Lotnictwa Cywilnego CARS” zorganizowało w 2018 r. dwie konferencje naukowe – jedną międzynarodową i jedną krajową – oraz zaprosiło na wykłady gościnne dwóch wybitnych akademików z zakresu prawa i ekonomii regulacji lotniczej; niektórzy członkowie Laboratorium wzięli także udział w *TAIEX Regional Workshop on State Aid Rules in Aviation: Enhancing Air Transport Connectivity in the Western Balkans*, który odbył się w Podgoricy (Czarnogóra) w dniach 25–26. Lipca 2018 r. Kierownik Laboratorium dr Jan Walulik, współredagował ponadto jeden numer *internetowego Kwartalnika Antymonopolowego i Regulacyjnego*, a także przygotował do publikacji nakładem brytyjskiego wydawnictwa Routledge książkę pt. ***Harmonising Regulatory and Antitrust Regimes for International Air Transport***, prezentującą dorobek zorganizowanej przez CARS w 2017 roku konferencji nt. ***Airline Regulatory and Antitrust Conference***, która ukaże się wiosną 2019 r.

Magdalena Kielkiewicz

Koordynator krajowy CARS

Warszawa, 1 marzec 2019 r.